

УДК 338.48-44

Павло Штойко

*докт. геогр. наук, професор кафедри туризму
Львівський державний університет фізичної культури,
м. Львів*

ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖІ ТУРИСТИЧНИХ ПРИТУЛКІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ

Туристичні притулки в Галичині виникли у другій половині XIX століття, а точніше «перший гірський притулок для туристів був закладений ще у 1878 році Чорногірським відділенням Товариства (м. Коломия) на полонині Гаджина в Чорногорі» [2]. Притулками були сільські хати у вигляді дерев'яної зрубної конструкції зі спадастими дахами або дуже спрощені готелі в місцях, віддалених від поселень, і переважно високо в горах. Лише у першій третині XX ст. вони почали набувати більш різноманітних стилістичних і образних форм. Вони були споруджені «для відпочинку на маршруті з активним способом пересування або для короткочасного перебування туристів. Найчастіше їх розташовують у гірських районах ...» [3].

На початку XX ст. виникло чимало молодіжних і спортивних товариств, а саме: «Сокіл», «Січ», «Луг», «Пласт», «Чорногора» та ін. Особлива активність в організації галицького краєзнавства у вивченні рідного краю належала таким товариствам: НТШ, «Просвіта», «Рідна школа», «Союз українок», «Плай» та ін., краєзнавчі матеріали яких містяться у фондах ЦДІА України у Львові (н-д, краєзнавчі матеріали НТШ (ф. 309); «Просвіта» (ф. 348); у Державному архіві Івано-Франківської області (ДАІФО) містяться краєзнавчі матеріали товариства «Друзі Гуцульщини» (ф. 370), а також курортно-туристичного товариства «Карпати Вхідне» (ф. 369); у Державному архіві Тернопільської області – матеріали «Подільського краєзнавчо-туристичного товариства» (ф. 36) і «Школи людової» (ф. 33).

При товаристві «Просвіта» у 1921 році виник «Кружок любителів Львова» (голова – Іван Крип'якевич). Його учасники вивчали природу

й історію рідного краю, поширювали знання за допомогою слова та окремих видань. Гуртківці організували екскурсії містом та його околицями. Надалі форми праці та популяризації краєзнавчого матеріалу стимулювали появу ширшої організації – краєзнавчо-туристичного товариства «Плай», яке нагромаджувало, опрацьовувало туристичні матеріали та розробляло екскурсійні маршрути, проводило екскурсії спочатку Львовом, пізніше далеко поза його межами. Товариство видавало часопис «Туристики і краєзнавства» (додаток до газети «Діло»); з 1931 року в газеті «Новий час» з'являється рубрика «З мандрівок по рідному краю». Згодом краєзнавче товариство «Плай» стало координаційним центром у справах організації краєвого туризму в Галичині. Його плани передбачали організацію екскурсій на етнічні українські землі, насамперед Буковини, Закарпаття, Лемківщини та ін. Львівський «Луг» наприкінці 1920-х років організує низку мандрівок Гуцульщиною та Бойківщиною. Особливо варто відзначити видання «Плаєм» часопису «Наша Батьківщина». Активні учасники товариства «Чорногори» і «Плай» будували туристичні притулки й домівки (біля гір Грофи, Довбушанки, Сивулі), маркували туристичні маршрути та встановлювали дороговкази через Горгани з с. Осмолода до Тангарова, утримували гірську сторожу і провідників¹.

«На гірських теренах Галичини у різні етапи діяло до 50 гірських притулків (близько 1 тис. нічліжних місць), що надавали туристам не лише послуги проживання, але й послуги харчування. Слід врахувати досвід українських та польських громадських організацій міжвоєнного періоду для відновлення мережі туристичних притулків в Українських Карпатах. На Станиславівщині, окрім того, діяло 36 шкільних туристичних притулків на 1115 місць» [4].

До середини ХХ ст. не існувало розвиненої мережі туристичних притулків, тому чимало туристів проживало в наметах, лісничівках, мисливських колибах, хатинах для вівчарів, зимарках. У Полонинських горах Українських Карпат на хребті Явірник уцілів туристичний притулок з однойменною назвою, який функціонує і є місцем захистку туристів.

Для відбудови, реконструкції й облаштування притулків організовано громадську організацію «Туристичне товариство «Карпатські стежки», яка ініціювала об'єднання небайдужих любителів гір в одну

велику спільноту для підтримання сталого розвитку активного туризму і збереження природи й ландшафтного різноманіття в Українських Карпатах. Її діяльність пов'язана з реконструкціями притулків на полонині Плісце біля гори Грофи – сучасного ландшафтного заказника, Рогнеска у Чорногорі, на горі Фашори, Буштул (мисливського будинку), Піп Іван (відбудова астрономічно-метеорологічної обсерваторії) тощо.

Відновлені притулки служать прихистком для туристів і егерської служби лісового господарства. У 2011 році відкрили туристичний притулок «Тустань» у національному парку «Сколівські Бескиди».

У нинішніх умовах для розвитку активного туризму рекреація, відпочинок, оздоровлення є невід'ємною соціальною необхідністю. Вивчення туристичних притулків та їх внесення до туристичних маршрутів сприятиме їх реставрації, популяризації активного туризму, розвитку туристичної галузі загалом.

Список використаних джерел:

1. Вісьтак О. Краєзнавчі дослідження українських географів у міжвоєнний період / О. Вісьтак, О. Шаблій // Історія української географії. – 2001. – Вип. 4. – С. 24–29.
2. Прикарпаття [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zak.depo.ua/ukr/prikarpate/yak-viglyadali-turistichni-pritulki-u-karpatah-yaki-ne-zbereg-lisya-02112016134800>
3. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / авт.-уклад.: В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух ; передмова В. М. Литвина. – Київ : Слово, 2006. – 372 с.
4. Клапчук В. М. Туристичні притулки Галичини / В. М. Клапчук // Карпатський край. – 2015. – № 1/2 (6/7). – С. 17–28.